

Impro-Vision

Szimboliztika és hangulatiság a kortárs zenében

Bevezető

Darabont Örs a kolozsvári “Gh. Dima” Zeneakadémia harmad éves hallgatója fuvola, valamint első éves hallgatója zeneszerzés szakokon. Marosvásárhelyen született, 1988. 05. 23-án, egy zenész házaspár utódjaként. Édesapja brácsa szólamvezető, édesanyja pedig második fuvolista volt, mindketten a “Marosvásárhelyi Állami Filharmónia” zenekarának tagjai. Zenei tanulmányait 5 évesen kezdte, amikor édesapja, Darabont Attila, hegedűlni taníttatta. Hamar kiderült, hogy kezei nem alkalmasak a hegedű tanulására. Ezután, 6 éves korától zongorázni tanult Soós Orsolyával. 7 éves korában sikeresen felvételizett a marosvásárhelyi “ Művészeti Líceum” első osztályába. Harmadik osztályban Nemes Mária zongoratanárnő osztályába került. A zongorás karrier roppant igénylő természete és korlátozott lehetőségei miatt, édesanyja, Darabont Ilona, merész elhatározással a fuvola irányába kalauzolta. Harmadik osztály végétől a líceum befejezéséig fuvolázott. Ezalatt számos versenyen pódiumi helyezést ért el, valamint a líceum mind a négy évében lehetősége volt szólistaként fellépni a “Marosvásárhelyi Állami Filharmónia” zenekarával.

Zenei fejlődésében rendkívül fontos szerepet játszott szülei zenei háttere, ugyanis gyakorlatilag 3 éves korától szimfonikus zenén nőtt fel. Ugyancsak a szülei zenei ízlése miatt került kapcsolatba a jazz zenével.

Jelenleg aktívan ténykedik mindkét szakon, ezek mellett saját jazz együttese van (Darabont Örs Quartet) amely kizáróan csak saját szerzeményeit adja elő. Említésre méltó a frissen szerzett Különdíj, amelyet április 29-én, a marosvásárhelyi egyetemista jazz fesztivál versenyén nyert az együttes.

Genézis

Az Impro-Vision című fuvolaszvit első tétele 2009 szeptemberében keletkezett, amikor is a szerző zeneszerzés felvételre készült. A cél egy olyan műnek a megteremtése volt, amely teljesen szakít a klasszikus komolyzene nyelvezetével és ehelyett egy teljesen újszerű, disszonáns hangzásvilágot szólaltat meg. Fontos volt a mű koherenciája is. Összetartó elemeket és hagyományosnak mondható keret megoldásokat is tartalmaz.

A dolgozat négy szempont alapján vizsgálja a művet. Ezek sorban: építő elemek, forma, szimboliztika és hangulat. Ezenkívül a közletről távolító perspektívát használj, kisebb részek, részletek alapos elemzése után jut el az egészhez. Esztétikai következtetéseket a mű tétéleiként fogalmazza meg.

Andante quasi improvvisazione (első tétel)

Két ütemes motívummal kezdődik. Az első ütem egy statikus ritmikai elemből áll, míg a második ütem ritmussal és hanggrásokkal dinamizálja a kezdeti zenei kijelentést.

Ezt követően, kissé dinamizálva megismétlődik a kezdeti motívum zenei kijelentése. Az eddig megszólaló zenei anyag egységesen a bizonytalanságot szimbolizálja. A 3/4 valamint 4/4-es ütemek váltakozása nyomatékosítja a hallgatóban felidézett instabilitást.

Az ötödik és hatodik ütemek ezt tovább fokozzák, majd bekövetkezik egy tetőpont, a hatodik ütem végén.

A hetedik ütemben megjelenik egy fordulat. Az eddigi építő, kidolgozó és variáló jelleget egy hirtelen megállás felfüggeszti,

de nemsokára egy parányi fragmentálás majd totalizálás visszalendíti a már jól ismert nyugtalanságba.

Érdekes megfigyelni, hogy a tíz és tizenegyedig ütem fokozásai után nagyon erős kontrasztként hat a négy trillás hosszú hang. Ez az eddig ismeretlen megoldás elárulja, hogy új zenei anyag következik.

A tizenegyedik ütemmel (a tempo) kezdődően megszakad a bizonytalanság uralma. Az új, egy ütemes motívum egyszerűen "átveszi a hatalmat". Ezt a zárt ritmusképlet nyomatékosítja .

Bizalmat sugároz és makacsul megtartja a maga igazát. Ezt a jelenséget a húsz-huszonegyedik ütemben figyelhetjük meg, ahol az ismételt „A” hang és az utána következő frullátós „H” dominanciát sugall.

A következő ütemek további kitartást hangsúlyoznak, ami csak a huszonnegyedik ütemben fog megbomlani. A szóbanforgó ütem három slap-tongue hatáshanggal képes valósággal “pofot adni” a teljes középrésznek, majd teret enged a nyugtalanságnak, ami kezdetben uralta a darabot. Érdeemes megfigyelni, hogy a tétel végén nincs korona, sőt, két ütemnyi hosszú hang után egy teljes ütem szünet zár. Ennek expresszív hatása van, a szerző nem zárja le a gondolatot, nem “hisz” a bizonytalanság győzelmében.

A tétel szimbólumai valamint hangulati változásai szoros kapcsolatban vannak egymással. A három nagy szimbólum:

- a bizonytalanság: és kutató jelleg, egy túlzottan óvatos magatartást szimbolizál (1-13 ütem)
- a remény: optimizmus, meggyőződésből származó erő jelképe (14-24)
- isteni beavatkozás: pártfogás, tisztán megállapítható, hogy ez a transzcendentális erő eltűri, de nem kedveli a bizonytalanságot

Egy programhoz hasonló felfogásban elmondhatjuk, hogy a tétel szimbólumai valósággal személyek is lehetnek. Egy bizonytalan, óvatos fiatalember és egy derűs, optimista bátyja egy semleges környezetben elmélkednek. Elmondják mondanivalóikat, miután apjuk, aki végig hallgatta fiait, egy hatásos intéssel ebédelni hívja őket.

Esztétikai vonulatban érdemes felfigyelni a tökéletlen valóság (a bizonytalanság zenei világa) és az ideális, az abszolút (optimizmus, remény jelentésköre) találkozására. A transzcendentális én, a felsőbb rendű lény beavatkozása rendezi az eddig bemutatott változó világot.

Allegro (második tétel)

Elérkeztünk a legmozgalmasabb tételhez. Egy gyors átfutás után felismerhetünk ismerős elemeket az első tételben bemutatott hanganyagból.

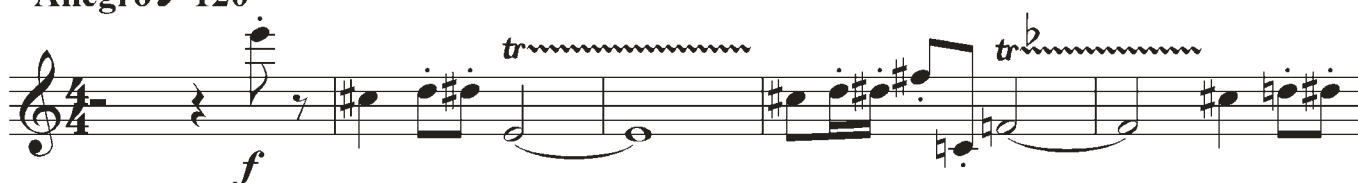

A helyzetkép keveset változott. Ugyancsak a bizonytalanság szimbóluma valamint a remény, optimizmus, bizalom található, de ebben az esetben a környezet teljesen más. Egy roppant dinamikus helyszínről van szó, ami lendületbehozza szereplőinket.

A programatizmus követése alapján újra az első tételben bemutatott két szereplője a cselekmény. A bizonytalan testvér indítja a tételt. Meglepő módon vitába akar szállni nagyobb testvérel. Erre utal a Forte indítás.

Allegro $\text{♩}=120$

Kijelentésében fortélyt és elhatározást észlelünk (1-8 ütemek). Az optimista báty szintén meglepő módon, halkán szólal meg (mezzo piano kezdetű Allegretto, a kilencedik ütemmel kezdődően) ám magabiztonsága „uralja” a helyzetet (11-14 ütemek).

A következőkben tombol az optimizmus (15-21. ütem első három taktusa). Fokozások és mozgalmas dallamvonalak által éli ki ezt a felhevült érzelmet. A fiatal testvér válasza a mű egyik legsikerültebb mozzanata. Mérsékeltébb tempóban (Moderato), de mégis hangosan válaszol bátyja felindulására (21. ütem utolsó két taktusa- 30. ütem). A tételt a nagy testvér egy bekiáltással zárja (31. ütem).

Moderato ♩=80

ff
molto accel.

Adagio misterioso (harmadik tétel)

A testvérek vitája véget ér. A csend, poszt-apokaliptikus zűrzavar veszi át az uralmat. Csak elvétve találunk egy-egy foszlányt abból a heves párbeszédből, amit a második tétel mutatott be. Nem számít az idő, nem ér semmit az akarat. Nyomasztó érzések “sanyargatják” a zenei tájat.

Adagio misterioso ♩=72

gliss.
p

Formailag mindezt hosszú terjedelmű, kevésbé építkező jellegű dallamszerkesztés valósítja meg. Érdeemes figyelni a glissandok sejtelmes varázsára. A tétel 4 fontos zenei idézetet tartalmaz.

Az első ilyen idézet 4. ütemben jelentkezik. Az első tétel kezdeti motívumát idézi, de már nem tud ráhangolódni a kezdeti hangulatra (*poco agitato* és *sub. mezzo forte*).

A második idézet a 8. ütemben szólal meg (8-9. ütem). A második tétel végét idézi. Felfigyelhetünk a hangsúlyok hiányára. Az idézet “szárazon” emlékszik vissza a valamikori fényes pillanatokra.

A 13. ütem végén megszólal a harmadik idézet. Itt érezhetjük legerősebben az emlékek erejét.

Az utolsó, negyedik idézet egyben a legfontosabb is (17. ütem utolsó taktusa). Megint megtapasztalhatjuk a transzcendentális erő beavatkozását a nagyobbik testvér szavai által. Ezt onnan tudjuk, hogy nem a nagy testvér fortélyos, biztató hangja szólal meg, hanem egy pianissimo idézet. A transzcendentális én csendes, diszkrét szavakkal vonja le a teljes mű következtetését, ami a remény és optimizmus halhatatlanságát mélyen tudatunkba vési.

Mindezen elemek proporciós használata és logikus, gondolatkövető elrendezése építi ki a teljes művet. Érdemes egyéni szinten is átvizsgálni a szerzemény gondolatmenetét, hiszen minden ember számára egy különböző élményt nyújt. Szimbólumok, hangulatok, a kortárs komoly zene egységteremtő, kulcs fontosságú elemei, amelyek ésszerű használata, mint itt is, javasolt.